

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Plant van de maand mei 2023

Kraailook

Algemeen

Wetensch. naam	Allium vineale L.
Uitspraak	Allium vineále
Familie	Amaryllidaceae/Narcisfamilie
Geslacht	Allium/Look
Soort	Kraailook
Hoogte	30 – 70 centimeter
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Wortelbos
Stengels	Rechtopstaand
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Rond
Bladkleur	Grijsgroen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Juni – augustus
Bloeiwijze	Scherm
Bloemvorm	Klokvormig
Bloemkleur	Wit-purper-rose
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	3
Kroonbladen	3
Meeldraden	6
Stijlen	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Doosvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Bosranden-ruderale omgevingen

Inleiding

*Fegswijzen****:

"Een koude mei, een gouden mei".

Op 29 mei 1906 schrijft de Edwardian Lady:

"Mei was een koude maand met veel storm".

Kraailook is zo'n plantje dat je lang over het hoofd kunt zien, zeker als dat tussen het snelgroeïende gras opduikt. Dat laatste heb ik ondervonden toen er zomaar ineens –nou zomaar- behoorlijk wat plantjes in onze moestuin verschenen. Waarvandaan? Onbekend. Ze zijn er nu en komen elk jaar veelvuldiger terug, zonder dat ik daar de hand in heb. Laat ik samenvatten dat de **Kraailook** victorie **kraait**. Op foto 1 is zelfs de 'feest'muts opgezet.

Foto 1. Kraailook

Afb. 2. Overzichtsbeeld

Naamgeving

Allium. We bekijken twee mogelijkheden:

1. In het Grieks staat *glis* voor iets dat krom of rond is. De bol van alle looksoorten is rond(achtig). *Aglis* is knoflook. *Glis en aglis* leiden naar *Allium*.

2. In het Keltisch staat *All* voor brandend, scherp, warm. We krijgen hiermee omschrijvingen van de smaak van de plant.

Vineale. We vinden *vin* in het tweede deel van de naam. Hierin zien we de verwijzing naar *wijn*achtig en/of *wijn*kleurig.

Kraailook. Dat we met een *look*soort te maken hebben is duidelijk. Maar *kraai*? Wie weet kunt u als lezer mij aan een verklaring helpen.****

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Wylde sipel, Ail des vignes, Weinberg-Lauch en Wild garlic.

Verder wordt Kraailook ook *Wilde ajuin*, *Wilde look* en *Hondslook* genoemd.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Narcisfamilie, verder in het geslacht Look en de soort Kraailook. In het geslacht Look zijn naast Kraailook maar liefst twaalf andere soorten beschreven. Een aantal is ons in de keuken wel bekend b.v. Ui en Bieslook. Dat Alliums in de tuinomgeving geliefd zijn blijkt wel uit een aantal soorten die van daaruit verwilderd is. Daslook heb ik als Plant van de Maand april in 2018 beschreven.

Beschrijving

Levensvorm. Kraailook(foto 1) is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Geofyten. Het plantje zal tussen de 30 en 70 cm. groot worden. Het lookplantje heeft weinig omvang, ze groeit iel omhoog.

Een overzichtsbeeld geeft afbeelding 2.

Wortels. De bol van de Kraailook heeft een bos wortels.(foto 3). In foto 4* zie je een doorgesneden bol. Hierin is het middendeel de stengel met links en rechts ervan de bladeren. De hele plant is hier al 'in mini' aanwezig.

Stengels. De stengel gaat recht omhoog, is gevuld(foto 5*), is tot de helft bebladerd(foto 7) en onbehaard. Uitgebloeide stengels blijven verdroogd nog lang staan.

Bladeren. De bladeren zijn priemvormig, hol en (half)rond, maar aan de voet driekantig als een buis gevormd. De bladstand is verspreid, de plaatsing wortelstandig. Bladeren groeien tot ongeveer de helft als een schede langs de stengel omhoog(foto 8). Al vroeg in de zomer verwelken ze.

Maar eerst. Na de beschrijving van de bladeren volgt die van de bloemen. Kraailook valt vooral op door de top van de plant(foto.1). wat we daar zien is een bolletje broedbolletjes. Het bedekkende vliezige schutblad laat los en er kunnen zich tussen de bolletjes bloemen ontwikkelen. Soms blijft het bij alleen die bol broedbolletjes.

Foto 3. Wortelstelsel

Foto 4*. Doorsnede bol

Foto 5*-6*. Stengel-doorsnede-Blad

Foto 7. Lentepiant

Bloemen. De éénhuizige plant heeft tweeslachtige wit-purper-roze, regelmatige bloemen. De bloeiwijze kun je zien als een bloemarm scherm(foto 9). De bloemen staan op paarse stelen van ±2cm. De 3 kelkbladen zijn tot een 'klok'vorm(foto 10*) vergroeid. De zes meeldraden steken tot boven de bloem uit. Er zijn drie binnenste en drie buitenste meeldraden. Zoek je zelf de verschillen?

Foto 8. Bladeren

Vruchten. Het bovenstandig vruchtbeginsel groeit uit tot een doosvrucht met twee zaden.

Groeiplaats

Bekijken we ook de ecologische parameters (afb. 11*) dan zien we dat:

- het substraat gemiddeld voedselrijk zal zijn.
- de zuurgraad van ph6 tot ph7 zal zijn.
- er een vrij droge omgeving zal zijn.
- de plant gedijt op zonnige en licht beschaduwde plaatsen.

Kraailook kunnen we op vele plaatsen tegenkomen. Let zelf eens op welke verscheidenheid je kunt ontdekken. Hou deze maand de bermen maar eens in het oog. In Nederland is de plant vrij algemeen.

Foto 9. Bloeiwijze

Voortplanting

De plant kan zich uitstekend voortplanten middels de broedbolletjes, zij vormen nieuwe plantjes en beginnen daar al mee als de bolletjes nog op de stengel staan (foto 12). J.P.Thijsse Vertelt in "KRUIDEN LANGS HEG EN STEG" dat muizen broedbolletjes als voedselvoorraad verzamelen en zo mede voor de verspreiding zorgdragen.

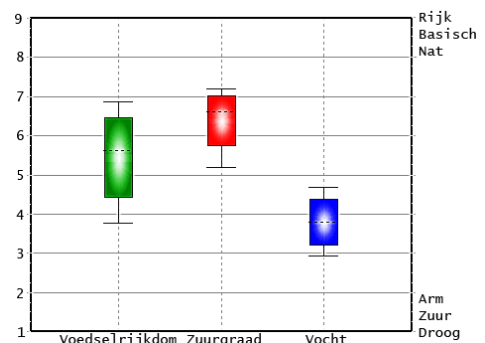
Foto.10*. Bloem

Verspreiding

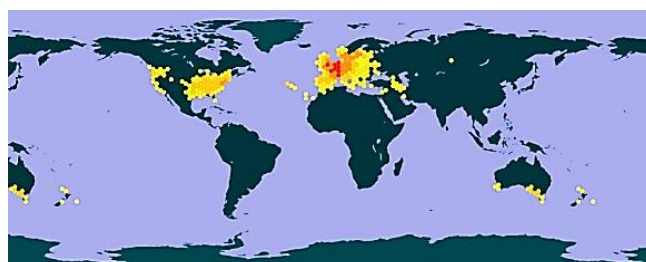
Kaartje 13 laat zien waar de plant wereldwijd groeit; misschien is het opvallender waar Kraailook **niet** van nature voorkomt. In heel Zuid-Amerika en Afrika ontbreekt de plant zo te zien.

Afb. 12. Actieve
.....broed
.....bolletjes

Afb.11*.Ecologische parameters

Afb. 13. Verspreiding

Gebruik

Bieslook wordt veel gebruikt, maar is het niet aardig daar ook eens Kraailook voor in de plaats te gebruiken? Proeven!

Onderstaan de tekst(afb. 14) komt uit 1807 van Jan Kops en is te aardig om niet vermeld te worden:

Volgens Gmelin zouden de Bolletjes aan den top van den steng zekeren aangenamen doch zonderlingen smaak aan het brood geven. — Op de Akkers zetten zy aan de Granen een kwaden reuk by; en op de Weilanden groeiende, verkrygt melk en boter hierdoor een onaangenamen sterken smaak, zelfs heeft dit somtyds invloed op den smaak van het vleesch van Runderen aldaar geweid; (Houttuyn) doch de Leeuwrikken zouden hierdoor te smakelyker worden (Mattuschka.)

Tot slot

*Fegswijzen****:

*"Who doffs his coat on a winters day
will gladly put it on in May".*

On 29 May 1906 the Edwardian Lady writes:

"May has been a cold, stormy month".

Kraailook zal ons deze maand boeien door de purperen kleur die tussen het opgaande gras gloort en in de late zomermaanden door de stille steile stengels die droog achterblijven. In de tussentijd houden we de ontwikkeling van de bolletjes in de gaten. Eens afwachten of er iets te **KRAAIEN** overblijft van of voor deze look.

Tekst

: Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,3,7,8,9,12); Flora Batava(2); *Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online(4,5,6,10,11); GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(13); www.BioLib.de(14).

1. Kraailook	Schijndel	19 juni 2021
2. Overzichtsbeeld	Flora Batava – Jan Kops	1807
3. Wortelstelsel	Schijndel	20 apr. 2023
4. Doorsnede bol	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line	
5. Stengeldorsnede	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line	
6. Bladdorsnede	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line	
7. Lentepiant	Schijndel	20 apr. 2023
8. Bladeren	Schijndel	20 apr. 2023
9. Bloeiwijze	Schijndel	17 juli 2022
10. Bloem	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online	
11. Ecologische parameters	*Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving online	
12. Actieve broedbolletjes	Schijndel	19 juni 2021
13. Verspreiding	GBIF	
14. Tekst	Jan Kops	1807

*<https://www.floravannederland.nl/planten/kraailook>

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***uit: THE COUNTRY DAIRY OF AN EDWARDIAN LADY.
DE VREUGDE VAN HET LANDLEVEN.

Edith Holden, 1906.

Edith Holden, 1906.

****gerardtedorsthorst@home.nl